

Przeglądy i komentarze

WIZYTA DELEGACJI PARTYJNO-RZĄDOWEJ PRL W NRD NA TLE DOTYCHCZASOWEGO ROZWOJU STOSUNKÓW MIĘDZY OBU PAŃSTWAMI

Powstała w dn. 7 X 1949 r. Niemiecka Republika Demokratyczna w stosunkowo krótkim czasie usamodzielniała się politycznie i gospodarczo, przekształcając się w niepodległe i suwerenne państwo socjalistyczne — w pełnoprawnego i o ciągle wzrastającym znaczeniu kontrahenta w stosunkach międzynarodowych¹. Niemiecka Republika Demokratyczna w opublikowanej dn. 25 III 1962 r. przez Radę Narodową Frontu Narodowego Niemiec Demokratycznych deklaracji pt. *Historyczne zadania NRD a przyszłość Niemiec*² jednoznacznie określiła, zakładając pokojowe współistnienie dwóch państw niemieckich, swoją politykę zagraniczną w sprawie rozwiązania narodowych problemów oraz naświetliła perspektywy dalszego swego rozwoju zmierzającego do ukończenia budowy socjalizmu, co stałoby się wzorem ustroju dla przyszłych zjednoczonych Niemiec.

Powstanie i rozwój we wschodniej części Niemiec socjalistycznego państwa niemieckiego miało dla Polski przełomowe znaczenie polityczne. Kierując się zasadami wzajemnego poszanowania niezawisłości i suwerenności oraz dążąc do zabezpieczenia wspólnej obrony i utrzymania pokoju i bezpieczeństwa państw obozu socjalistycznego na wypadek powstania groźby napaści, a także solidaryzując się z interesami państw obozu socjalistycznego, NRD przystąpiła jako sygnatariusz do Układu Warszawskiego o przyjaźni, współpracy i pomocy wzajemnej z 14 V 1955 r.³ Wyrazem jedności interesów obydwu państw w polityce międzynarodowej było także pełne poparcie NRD dla planu Rapackiego przedstawionego na sesji Ogólnego Zgromadzenia ONZ w dn. 2 X 1957 r. w sprawie utworzenia strefy bezatomowej w Europie środkowej⁴. W zakresie wzajemnej współpracy gospodarczej, naukowo technicznej i kulturalnej między Polską a NRD notuje się stały wzrost wymiany, która rozwija się z coraz to większą korzyścią dla obu stron. Obroty handlowe między Polską a NRD w ciągu ostatnich 10 lat wzrosły przeszło dwukrotnie i wynoszą obecnie ok. 1,4 mld dewiz rocznie⁵, tak że NRD jest drugim co do rozmiarów po ZSRR partnerem w polskim handlu zagranicznym⁶. Szczególnie cenne są prace specjalnej komisji polsko-niemieckiej powołanej do życia w 1957 r. dla realizacji układu między obu państwami w sprawie współpracy przy budowie kopalni węgla brunatnego w Polsce oraz kombinatu w Turoszowie⁷.

Pomyślny rozwój wymiany naukowo-technicznej między obu państwami spotkał się w prasie polskiej z następującą charakterystyką:

¹ Zob. B. Wiewióra, *NRD jako podmiot prawa międzynarodowego*. Poznań 1960.

² Tekst deklaracji w przekł. polskim J. Rachockiego ogłoszony został w „Przeglądzie Zachodnim” nr 3/1962, s. 110—127.

³ Zob. *Prawo międzynarodowe i historia dyplomatyczna. Wybór dokumentów — t. III*, opr. L. Gelberg. Warszawa 1960, s. 506—509.

⁴ Zob. jw., s. 538—541. Podczas sesji Izby Ludowej NRD w grudniu 1957 r. rząd NRD złożył deklaracje na ten temat. Patrz „Przegląd Zachodni” nr 1/1958 r., s. 139—146.

⁵ „Trybuna Ludu” nr 337 z 4 XII 1958 r. i nr 274 z 4 X 1962 r. — „Życie Warszawy” nr 235 z 3 X 1962 r.

⁶ „Trybuna Ludu” nr 370 z 7 XII 1958 r.; „Trybuna Robotnicza” nr z 2 X 1962 r.

⁷ „Trybuna Ludu” nr 271 z 1 X 1962 r.

„Osiągnięcia zachodniego sąsiada zostały przez nas wykorzystane przy projektowaniu wysokoprężnych pomp energetycznych, urządzeń cukrowniczych, maszyn papierniczych, przy uruchomieniu produkcji pasz wzbogaconych w antybiotyki. W okresie minionych lat NRD przekazała Polsce kilkaset dokumentacji technicznych, a kilka tysięcy naszych fachowców odbyło praktyki w zakładach produkcyjnych i instytucjach naukowych naszego sąsiada. Z naszej strony pomogliśmy w pierwszych latach istnienia NRD w uruchomieniu górnictwa węglowego i hutnictwa żelaza. Obecnie często gościmy fachowców NRD przekazując im nasze opracowania techniczne... 60 polskich instytutów i fabryk prowadzi stałą wymianę naukowo-techniczną ze swymi odpowiednikami w NRD. Udostępniamy niemieckim inżynierom swoje dokumentacje i konstrukcje w dziedzinie budownictwa przemysłu stoczniowego. Następnym etapem współpracy będą zadania wiążące się z międzynarodowym socjalistycznym podziałem pracy⁸.

Należy zaznaczyć, że nadal planuje się znaczne rozszerzenie i pogłębienie stosunków gospodarczych między Polską a NRD na odcinku naukowo-technicznym (w zakresie specjalizacji i kooperacji produkcji w przemyśle chemicznym, górnictwie i hutnictwie, w przemyśle maszynowym oraz elektrotechnicznym) przez ścisłą współpracę nawiązaną w r. 1960 w polsko-niemieckim Komitecie Współpracy Gospodarczej i Naukowo-Technicznej⁹ oraz w ramach współpracy resortowej z organami Rady Wzajemnej Pomocy Gospodarczej (w stałych komisjach)¹⁰.

Niemniej istotnym i ważnym elementem w całokształcie stosunków łączących Polskę z NRD jest szeroko zakrojona, wieloletnia współpraca w dziedzinie kulturalno-naukowej, która dała już poważne wyniki. Umowa o wymianie kulturalnej, zawarta w Berlinie na r. 1959, spowodowała znaczne ożywienie wzajemnych kontaktów i wymiany w dziedzinie nauki, szkolnictwa wyższego, delegacji specjalistycznych, współpracy teatrów, filmu itp.¹¹. Także w 1962 r. podpisano w Berlinie plan polsko-niemieckiej współpracy naukowej na najbliższe 2 lata, na temat której prasa polska podała co następuje:

„Przewiduje się nawiązanie bezpośrednich kontaktów między towarzystwami naukowymi Polski i NRD, dalsze rozwinięcie współpracy historyków obu krajów, wymiany doświadczeń polskich i niemieckich psychologów, socjologów, pedagogów itp.... Obok PAN i jej placówek wiele naszych wyższych uczelni utrzymuje bezpośrednie kontakty naukowe z ośrodkami akademickimi NRD, np. Uniwersytet Warszawski współpracuje z Uniwersytetem im. Humboldta w Berlinie, Uniwersytet Jagielloński z Uniwersytetem w Jenie”.

W ramach współpracy naukowo-badawczej niemniej ważne dla obu stron stało się podpisanie w lipcu br. w Berlinie, jak to podkreśla prasa,

„planu współpracy między Polską a NRD w zakresie pokojowego wykorzystania energii jądrowej, który obejmuje wspólne przedsięwzięcie w dziedzinie badań nuklearnych, budowy aparatury jądrowej oraz stosowania izotopów w technice i pracach naukowo-badawczych”¹².

⁸ „Trybuna Ludu” nr 277 z 7 X 1962 r.

⁹ 10 X 1962 r. zakończyły się 3-dniowe obrady III Sesji Komitetu Współpracy Gospodarczej i Naukowo-Technicznej między Polską a NRD, w wyniku których podpisany został końcowy protokół sesji. Komitet uznał za celowe dalsze zwiększenie wzajemnej wymiany towarowej w l. 1963—1965 i podjął odpowiednie uchwały w tej sprawie. Por. „Trybuna Ludu” nr z 12 X 1962 r.

¹⁰ W dn. od 25—28 IX 1962 r. w Moskwie odbyło się drugie posiedzenie Komitetu Wykonawczego Rady Wzajemnej Pomocy Gospodarczej z udziałem m.in. przedstawicieli Polski i NRD. Komitet Wykonawczy rozpatrzył zagadnienie koordynacji planów rozwoju gospodarki narodowej krajów członków RWPG na okres do 1980 r. oraz zaproponował zwołanie XVII Sesji na grudzień 1962 r. — Zob. „Trybuna Ludu” nr 271 z 1 X 1962 r. oraz geneza tego zagadnienia zob. W. Morawiecki, *Organizacje międzynarodowe*. Warszawa 1961, s. 392—403.

¹¹ „Trybuna Ludu” nr 334 z 1 XII 1958 r.

¹² „Trybuna Ludu” nr 280 z 10 X 1962 r.

Tak więc posiadająca już wieloletnią tradycję współpraca między Polską a NRD jest wszechstronna i zakrojona na szeroką skalę oraz świadczy o wielkości wspólnych interesów, jakie łączą te obydwa kraje w atmosferze przyjaźni i wzajemnego zrozumienia. Gospodarcza współpraca Polski z NRD znalazła także swój oddźwięk w prasie zachodniemieckiej, która z uwagą śledzi jej rozwój i nasilenie, podając swoim czytelnikom informacje i komentarze z bieżących wydarzeń na tym odcinku¹³.

Przy ocenie rozwoju dobrosąsiedzkich stosunków między Polską a NRD, nie sposób pominąć wizyt delegacji partyjno-rządowych, jakie wymieniane zostały w ubiegłych latach. Wizyty te w dużej mierze przyczyniły się do pogłębienia i zacieśnienia współpracy obu krajów na odcinku politycznym, ekonomicznym i kulturalno-naukowym. Każdorazowo stanowiły one ważne wydarzenie w ich życiu politycznym i odbijały się szerokim echem w kołach zagranicznych¹⁴.

Trzecia z kolei tego rodzaju wizyta, a mianowicie polskiej delegacji partyjno-rządowej w NRD, która miała miejsce w dn. od 15 do 19 X 1962 r. skupiła na sobie wielkie zainteresowanie światowej opinii publicznej. Polska delegacja partyjno-rządowa udała się do NRD na zaproszenie tamtejszych władz partyjnych i rządowych. Delegacji przewodniczyli: I sekretarz Komitetu Centralnego PZPR Władysław Gomułka i prezes Rady Ministrów PRL Józef Cyrankiewicz. W skład delegacji wchodził: sekretarz KC PZPR, członek Rady Państwa PRL — Ryszard Strzelecki; przewodniczący Centralnego Komitetu Stronnictwa Demokratycznego, zastępca przewodniczącego Rady Państwa — Stanisław Kulczyński; wiceprezes Naczelnego Komitetu Zjednoczonego Stronnictwa Ludowego, członek Rady Państwa — Józef Ozga-Michalski; wiceprezes Rady Ministrów, członek KC PZPR — Eugeniusz Szyr; wiceminister Spraw Zagranicznych, członek KC PZPR — Marian Naszkowski, wiceminister handlu zagranicznego — Tadeusz Kropczyński; I sekretarz KW PZPR w Szczecinie — Antoni Walaszek, jak również ambasador nadzwyczajny i pełnomocny PRL w NRD — Feliks Baranowski. Ze strony NRD do rozmów z gośćmi polskimi powołana została delegacja w składzie: przewodniczący delegacji — I sekretarz KC SED, przewodniczący Rady Państwa — Walter Ulbricht oraz członek Biura Politycznego KC SED, pierwszy zastępca prezesa Rady Ministrów — Willi Stoph; członkowie delegacji — członek Biura Politycznego KC SED, zastępca prezesa Rady Ministrów — Bruno Leuschner; zastępca prezesa Rady Ministrów, minister spraw zagranicznych, przewodniczący Narodowo-Demokratycznej Partii Niemiec — dr Lothar Bolz; zastępca przewodniczącego Izby Ludowej, przewodniczący Chrześcijańsko-Demokratycznej Partii — August Bach, zastępca prezesa Rady Ministrów, przewodniczący Liberalno-Demokratycznej Partii Niemiec — dr Max Suhbrier.

Pierwsze powitanie delegacji polskiej na ziemi niemieckiej nastąpiło dn. 15 X 1962 r. we Frankfurcie n/Odrą. W dalszej podróży do stolicy NRD Berlina gościom polskim towarzyszyli przedstawiciele najwyższych władz partyjnych i rządowych NRD. Na dworcu berlińskim (*Ostbahnhof*) serdecznie powitał delegację I sekretarz KC SED Walter Ulbricht wraz z członkami i kandydatami na członków Biura Politycznego KC SED, członkami KC SED, Rady Państwa, rządu NRD oraz czołowymi reprezentantami Krajowej Rady Frontu Narodowego Niemiec, jak również owacyjnie tłumnie zgromadzeni mieszkańcy miasta. Na wiecu powitalnym

¹³ „Zürcher Zeitung” nr 280 z 13 X 1962 r. i „Frankfurter Allgemeine Zeitung” nr 246 z 22 X 1962 r.

¹⁴ Wizytę polskiej delegacji w NRD w r. 1957 omówił „Przegląd Zachodni” w nr 4/1957, s. 454—458. Wizytę zaś delegacji partyjno-rządowej NRD w r. 1958 w Polsce — w nr 6/1958, s. 399—405.

przemówienia wygłosili: W. Ulbricht i W. Gomułka¹⁵. Po serdecznych słowach skierowanych do delegacji polskiej w imieniu KC *SED*, Rady Państwa i rządu NRD, W. Ulbricht powiedział m. in.:

„cieszy nas żeście przybyli, aby w interesie pokoju i dobrobytu naszych narodów omówić razem interesujące nas zagadnienia, dokonać wymiany doświadczeń i poglądów dotyczących rozwoju sytuacji międzynarodowej, a równocześnie zapoznać się z postępami, jakie poczynili w budowie socjalizmu ludzie pracy NRD... Tu w Berlinie bardziej niż w jakimkolwiek innym miejsu Europy uwidatnia się wyraźnie fakt, że obecnie po upływie przeszło 17 lat od II wojny światowej, nie wolno dłużej pozwalać, by naród niemiecki, a zwłaszcza obywatele NRD, jak również inne narody Europy pozostawały bez traktatu pokojowego”... Anormalna sytuacja w Berlinie zachodnim dostarcza codziennie nowych dowodów świadczących o tym, jak dalece nagłą sprawą jest traktat pokojowy z Niemcami, zlikwidowanie przyczółka NATO i ośrodków dywersyjnych w Berlinie zachodnim, zniesienie reżimu okupacyjnego i przekształcenie Berlina zachodniego w Wolne Miasto... Drodzy polscy towarzysze i przyjaciele przybyliście do nas, ażeby dalej umacniać dzieło pokoju i przyjaźni między narodami”.

Następnie przemówił W. Gomułka, który podziękował za serdeczne przyjęcie delegacji polskiej oraz powiedział m. in.:

„...przyjaźń i współpraca Polski i NRD zdała już egzamin życia. Jest to przyjaźń dwóch narodów, które łączą nie tylko wspólna granica pokoju na Odrze i Nysie. Jednakowe są nasze założenia ideologiczne, nasze cele i zadania. Wspólnych mamy przyjaciół i wspólnych nieprzyjaciół. Idee socjalizmu realizowane w Polsce i NRD sprawiły, że mogliśmy ukształtować stosunki przyjaźni między naszymi krajami, odrzucić to co w przeszłości dzieliło nasze narody, umocnić wszystko, co leży w ich żywotnym interesie. Jest to wspólne nasze osiągnięcie o nie przemijającym znaczeniu... Tą drogą dalej zdecydowanie iść chcemy zacieśniając nasz sojusz, a równocześnie podnosząc na nowy wyższy poziom naszą współpracę gospodarczą... Nasza walka o zawarcie traktatu pokojowego z Niemcami, o zniesienie bezprawia w postaci pozostałości reżimu okupacyjnego i rozwiązania problemu Berlina zachodniego przez przekształcenie go w wolne zdemilitaryzowane miasto, o umocnienie bezpieczeństwa i suwerenności NRD, to walka o zapewnienie pokoju, o zwycięstwo zasad pokojowego współistnienia w stosunkach międzynarodowych...”

Jesteśmy głęboko przekonani, że obecna nasza wizyta, podobnie jak i poprzednie spotkania, przyczyni się do dalszego pogłębienia więzów przyjaźni i braterskiej współpracy między naszymi narodami i przez to do umocnienia solidarności i jedności wielkiej rodziny państw socjalistycznych”.

Po oficjalnym powitaniu członkowie delegacji polskiej złożyli wizytę przywódcom partyjnym i państwowym NRD w siedzibie KC *SED*. W godzinach popołudniowych w siedzibie Rady Ministrów NRD rozpoczęły się rozmowy delegacji partyjno-rządowych PRL i NRD. Wieczorem I sekretarz KC *SED*, przewodniczący Rady Państwa — W. Ulbricht, oraz prezes Rady Ministrów NRD — Otto Grotewohl, wydali uroczyste przyjęcie¹⁶. Na przyjęciu tym wygłosili toasty — Willi Stoph oraz Józef Cyrankiewicz¹⁷.

W drugim dniu pobytu w NRD polska delegacja partyjno-rządowa przybyła do Karl-Marx-Stadt. Po zwiedzeniu fabryki przemysłu ciężkiego im. 8 Maja, jednej z największych w NRD, polscy goście udali się do spółdzielni produkcyjnej

¹⁵ Tekst przemówień powitalnych W. Ulbrichta i W. Gomułki — zob. „Trybuna Ludu” nr 287 z 17 X 1962 r.

¹⁶ „Trybuna Ludu” nr 286 z 16 X 1962 r. i nr 287 z 17 X 1962 r.; „Berliner Zeitung” nr 284 z 15 X 1962 r. i nr 285 z 16 X 1962; „Neues Deutschland” nr 284 z 15 X 1962 i nr 285 z 16 X 1962 r.

¹⁷ Tekst toastów — zob. „Trybuna Ludu” nr 287 z 17 X 1962 r.

w Oberwierze. Po południu odbył się na Placu Teatralnym w Karl-Marx-Stadt wiec, na którym przemawiali: I zastępca prezesa Rady Ministrów NRD — Willi Stoph i prezes Rady Ministrów PRL — J. Cyrankiewicz¹⁸.

Sroda 17 października, tj. trzeci dzień pobytu w NRD, upłynął delegacji polskiej na wizycie w słynnych zakładach optyki precyzyjnej oraz „Leuna-Werke”, gdzie na wielkim wiecu z udziałem załogi przemawiali Walter Ulbricht i Władysław Gomułka¹⁹. Po zwiedzeniu kombinatu chemicznego „Leuna-Werke” delegacja wraz z towarzyszącymi jej osobami udała się do Halle, gdzie powitano ją krótkim wiecem na placu Ofiar Faszyzmu, w czasie którego przemówił wiceprezes Rady Ministrów PRL — Eugeniusz Szyr.

Dnia 18 października delegacja polska opuściła Halle i udała się w towarzystwie W. Ulbrichta, w drogę powrotną do Berlina²⁰, gdzie w godzinach popołudniowych, w siedzibie Rady Ministrów NRD, delegacje kontynuowały rozmowy. W godzinach wieczornych goście polscy wzięli udział w koncercie galowym zorganizowanym na ich cześć w Operze Państwowej przy Unter den Linden przez ministra kultury NRD — Hansa Bentzjena²¹.

W piątek dnia 19 X 1962 r. delegacja polska uczestniczyła w XXIV posiedzeniu Izby Ludowej NRD, zwołanym specjalnie z okazji pobytu polskich gości. W posiedzeniu uczestniczyli członkowie Rady Państwa oraz Rady Ministrów NRD i przedstawiciele korpusu dyplomatycznego państw obcych akredytowanych w NRD. Posiedzenie otworzył przewodniczący Izby Ludowej NRD, dr Johannes Dieckmann, który witając polskich gości przypomniał, iż jest to pierwszy wypadek w historii, że reprezentanci najwyższych władz polskich występują przed parlamentem niemieckim. Na posiedzeniu tym wygłosił przemówienie I sekretarz KC PZPR — Władysław Gomułka²². Następnie W. Gomułka i J. Cyrankiewicz złożyli wizytę prezesowi Rady Ministrów NRD, Otto Grotewohlowi, w jego mieszkaniu prywatnym. Gościom polskim towarzyszył zastępca prezesa Rady Ministrów NRD — Willi Stoph. W godzinach popołudniowych członkowie delegacji polskiej wzięli udział w spotkaniu z żołnierzami i oficerami jednego z oddziałów I Brygady Wojsk Ochrony Granicy Państwowej NRD, pełniących służbę przy murze na granicy z Berlinem zachodnim²³. W piątek wieczorem, w ostatnim dniu pobytu delegacji polskiej w NRD, nastąpiło w gmachu KC SED uroczyste podpisanie wspólnego oświadczenia, precyzującego stanowisko Polski i NRD w sprawach, które były przedmiotem obrad²⁴. Na zakończenie wizyty odbyło się przyjęcie w Ambasadzie PRL w Berlinie, wydane przez polską delegację partyjno-rządową. Na przyjęcie to przybyli członkowie delegacji partyjno-rządowej NRD, którzy uczestniczyli w rozmowach z delegacją polską. Władysław Gomułka i Walter Ulbricht wygłosili toasty za przyjaźń i zacieśnienie współpracy między obu krajami walczącymi o pokój i socjalizm. W późnych godzinach wieczornych polska delegacja partyjno-rządowa opuściła Berlin, udając się w drogę powrotną do kraju.

Wizyta polskiej delegacji partyjno-rządowej w NRD miała bardzo duże znaczenie i znalazła szerokie echo tak w prasie NRD, jak i zachodniej. Po wyjeździe delegacji polskiej z NRD wizyta ta stanowiła nadal jeden z głównych tematów

¹⁸ „Trybuna Ludu” nr 288 z 18 X 1962 i „Neues Deutschland” nr 286 z 17 X 1962 r.

¹⁹ Jw.

²⁰ „Trybuna Ludu” nr 289 z 19 X 1962 r. i „Neues Deutschland” nr 287 z 18 X 1962 r.

²¹ „Trybuna Ludu” nr 290 z 20 X 1962 r. i „Neues Deutschland” nr 288 z 19 X 1962 r.

²² Fragmenty tego przemówienia zob. w tym nrze PZ.

²³ „Trybuna Ludu” nr 291 z 21 X 1962 r. i nr 292 z 22 X 1962 r.; „Neues Deutschland” nr 289 z 20 X 1962 r. i nr 290 z 21 X 1962 r.

²⁴ Tekst wspólnego oświadczenia Polski i NRD zob. w tym nrze „Przeglądu Zachodniego” — Dokumenty.

omawianych w tamtejszej prasie. „Neues Deutschland” z 22 X i 23 X 1962 r. zamieszcza artykuły, w których ocenia rezultaty spotkania. Dziennik stwierdza, że stanowi ono „szczytowy punkt” w dziejach stosunków polsko-niemieckich, a podpisane wspólne oświadczenie staje się drogowskazem dla dalszego kształtowania się wzajemnych stosunków. Żaden jednak dokument, jak stwierdza „Neues Deutschland”, nie jest w stanie oddać wielkiej sympatii i serdeczności, z jaką na każdym kroku spotykali się polscy przyjaciele. Był to — zdaniem tego pisma — najlepszy dowód, że wspólna walka przeciwko „ultrasom zachodnioniemieckim znajdującym poparcie wszystkich warstw ludności NRD”. Dziennik podkreśla dalej, że zaznaczający się w ostatnich latach stały i wielostronny rozwój stosunków kulturalnych, naukowo-technicznych i gospodarczych między obu krajami wzmocnił ich jedynomyślną w poglądach i zdecydowanie we wspólnej obronie przed wszelkimi zamachami na zdobycze socjalistyczne oraz wytworzył nowe braterskie stosunki, które je łączą. Wizyta stała się, zdaniem dziennika, odzwierciedleniem faktu, że jedność NRD i Polski z ZSRR i pozostałymi członkami Układu Warszawskiego zmieniła sytuację w Europie w sposób zasadniczy na korzyść pokoju i socjalizmu. „Neues Deutschland” podaje nadto, że wizyta ta zapoczątkowuje nowy, wyższy etap współpracy gospodarczej między NRD a Polską, a podjęte przez obie delegacje uchwały służą realizacji postanowień czerwcowej Sesji RWPG. Poza tym pismo podkreśla, że obie strony nie pozostawiły w swej wspólnej deklaracji żadnych wątpliwości co do tego, iż uważają, że zawarcie traktatu pokojowego położy kres agresywnym planom zachodnioniemieckich militarystów i odwetowców i że istnieje konieczność zlikwidowania potencjonalnego ogniska wojny, jakim jest sprzeczny z prawem międzynarodowym reżim okupacyjny w Berlinie zachodnim, przez stworzenie tam wolnego miasta²⁵.

Prasa zachodnia, a szczególnie prasa ukazująca się w NRF, z dużym zainteresowaniem śledziła pobyt delegacji polskiej w NRD i dokładnie informowała swoich czytelników o przebiegu wizyty. Od chwili przybycia polskiej delegacji na dworzec wschodni w Berlinie poszczególne dzienniki zamieszczały sprawozdania, opisując najpierw ceremonię powitalną oraz streszczając wygłoszone wówczas przemówienia czołowych mężów stanu obu państw. Ze szczególną uwagą śledzono i komentowano przemówienie I sekretarza KC PZPR W. Gomułki, usiłując dopatrzeć się w jego słowach różnicy poglądów na sprawę uregulowania problemu Niemiec i Berlina zachodniego pomiędzy przedstawicielami rządów Polski i NRD. Szczegółowych sprawozdań doczekały się również następne przemówienia polskich gości wygłoszone podczas uroczystości oficjalnych w Berlinie i w czasie podróży delegacji polskiej po NRD. Także współpraca gospodarcza między Polską a NRD oraz rozmowy zmierzające do dalszego jej rozwinięcia zajmowały w komentarzach prasy zachodniej dużo miejsca. Podkreślano z ubolewaniem fakt, że współpraca ta jest dla Polski znacznie korzystniejsza aniżeli handel z Zachodem, ponieważ gwarantuje Polsce stały i opłacalny zbył produktów agrarnych wzamian za artykuły przemysłowe. Nadto wiele uwagi poświęcono współpracy Polski i NRD w dziedzinie koordynacji poszczególnych gałęzi produkcji przemysłowej, np. petrochemii, górnictwa, hutnictwa, elektryczności oraz budowy maszyn i okrętów. Współdziałanie zakładów przemysłowych, jak np. „Buna Werke” i Kombinat Chemicznego w Oświęcimiu, budowa rurociągu naftowego, wspólne inwestycje przy budowie przyszłych zakładów przemysłowych, wymiana inżynierów, naukowców oraz dodatkowe umowy handlowe, jak również inne przejawy współpracy zostały skomentowane jako wynik akcji zmierzającej do ujednoczenia gospodarki państw socjalistycznych i stworzenia odpowiedniej przeciwwagi dla EWG. Wszystkie komentarze, dotyczące wizyty polskich gości w NRD, opatrywane były krótkimi

²⁵ „Neues Deutschland” nr 291 z 22 X 1962 r., nr 292 z 23 X 1962 r.

wstępami omawiającymi rozwój stosunków politycznych i gospodarczych pomiędzy Polską a NRD od początku istnienia obu państw niemieckich²⁶.

Jak więc wynika z powyżej przedstawionego sprawozdania, kilkudniowa wizyta polskiej delegacji partyjno-rządowej stanowiła wydarzenie o wielkiej wadze, a przez wytyczenie — w czasie jej trwania — programu dalszego rozszerzenia współpracy na odcinku politycznym, gospodarczym, naukowo-technicznym i kulturalnym, niewątpliwie przyczyniła się do dalszego zacieśnienia więzów przyjaźni między PRL a NRD.

Alfreda Sternel-Lewek

ROLA RUCHU ZAWODOWEGO W NIEMIECKIEJ REPUBLICIE FEDERALNEJ

I

Podobnie jak w innych krajach uprzemysłowionych, ruch zawodowy w Niemieckiej Republice Federalnej jest największą organizacją masową. Reprezentuje go w NRF *Deutscher Gewerkschafts-Bund (DGB)*, jednolita organizacja zawodowa klasy robotniczej, łącząca jednocześnie większość funkcjonariuszy państwowych i komunalnych oraz pracowników biurowych prywatnych przedsiębiorstw przemysłowych. Już więc choćby z tej racji zasługuje na uwagę przebieg IV Kongresu centralnej organizacji ruchu zawodowego w NRF, który w dn. od 22 do 28 X 1962 r. obradował w Hanowerze. Kongres odbywał się ponadto w chwili, kiedy sytuacja wewnętrzna NRF pełna jest napięcia, spowodowanego zarówno przyczynami politycznymi jak i ekonomicznymi, które podważają pozory stabilizacji i spokojnego rozwoju, jakie za wszelką cenę pragnie utrzymać kanclerz Adenauer u kresu swoich długoletnich rządów. Okres tych rządów kształtował również rolę i znaczenie ruchu zawodowego w Niemczech zachodnich.

Utrata przez blok *CDU/CSU* bezwzględnej większości parlamentarnej w wyborach do *Bundestagu* z dn. 17 IX 1961 r., jak i wyniki późniejszych wyborów w niektórych krajach NRF, wzmogły nadzieje *SPD* na zdobycie takiej pozycji w przyszłych wyborach, która by przekreśliła wszelkie możliwości utworzenia rządu federalnego bez udziału obecnej opozycji socjaldemokratycznej. Naturalnym sojusznikiem opozycji w tej walce o władzę jest ruch zawodowy, bo chociaż formalnie *DGB* jest niezależny i żadnymi więzami organizacyjnymi nie związany z *SPD*, to jednak jego polityka i taktyka oddziałują na wpływy partii wśród mas pracujących. Przestrzegane dotychczas zawieszenie żądań w dziedzinie społecznej wychodziło na korzyść *CDU*, toteż lewe skrzydło ruchu zawodowego jest przekonane, że należy wystąpić z takim programem i stosować takie działania, które by wstrząsnęły masami pracującymi, łącznie z ich odłamek popierającym politycznie *CDU*.

Poza tym przed ruchem zawodowym staje coraz poważniejszy problem skutków, jakie przyniesie włączenie gospodarki NRF w zachodnioeuropejski Wspólny Rynek, skutków w wielu wypadkach trudnych do przewidzenia. Wspólny Rynek powoduje bowiem wzmoczenie i tak już wielkich wpływów monopoli zachodnioeuropejskich, co pozwala im na ustalanie wspólnej polityki płac i zasięgu zdobyczy społecznych mas pracujących, z oczywistym celem zwiększenia kon-

²⁶ „*Neue Zürcher Zeitung*” nr 269 z 2 X, nr 281 z 14 X, nr 282 z 15 X, nr 283 z 16 X, nr 285 z 18 X, nr 286 z 19 X, nr 289 z 22 X 1962 r. — „*Süddeutsche Zeitung*” nr 238 z 4 X 1962 r. i nr 248 z 16 X 1962 r. — „*Frankfurter Allgemeine Zeitung*” nr 238 z 12 X, nr 240 z 15 X, nr 242 z 17 X, nr 244 z 19 X, nr 245 z 20 X, nr 246 z 22 X 1962 r. — „*Stuttgarter Zeitung*” nr 238 z 13 X, nr 240 z 16 X i nr 241 z 17 X 1962 r. — „*Die Welt*” nr 241 z 15 X, nr 242 z 16 X 1962 r. — „*Frankfurter Rundschau*” nr 241 z 16 X 1962 r. — „*Tagesspiegel*” nr 5200 z 16 X i 5201 z 17 X 1962 r.